

**АВТЕНТИЧНІСТЬ ТА СИМВОЛІЗМ СЦЕНІЧНИХ КОСТЮМІВ У
ВИСТАВАХ «КОЛЯДА ТА Й ПЛЕС... ІЗПРЕЖДИ ВІКА...» ТА
«ГУЦУЛЬСЬКЕ ВІСІЛЛЕ» (реж. Ростислав Держипільський).**

Ільків Юлія,
I курс ОР магістр,
Навчально-науковий інститут мистецтв.
Науковий керівник – Прокоп'як Віра,
доцентка кафедри сценічного мистецтва і хореографії,
кандидатка мистецтвознавства

У сучасному театральному мистецтві України особливої актуальності набуває питання збереження та репрезентації національної культурної спадщини. Збереження автентики — це не просто вшанування минулого, а фундамент для формування культурної ідентичності, сталого розвитку та збереження унікального коду нації. Звернення до спадку забезпечує живий зв'язок між поколіннями. Традиції допомагають нам розуміти власні корені, відчувати важливість існування нації. В умовах війни, зростає інтерес до автентичних форм народного мистецтва, зокрема до традиційного костюма як важливого елемента етнокультурної ідентичності.

Сценічний костюм у цьому контексті виступає не лише як візуальний компонент вистави, але й як складна знакова система, що акумулює історичний досвід, символіку та світоглядні уявлення народу. Особливо показовими у цьому аспекті є постановки «Коляда та й плес... ізпрежди віка...» та «Гуцульське вісілле» режисера Ростислава Держипільського, у яких сценічний костюм відіграє ключову роль у формуванні художнього образу.

Проблема автентичності сценічного костюма полягає у балансі між етнографічною достовірністю та художньою доцільністю. З одного боку, існує потреба у збереженні традиційних форм, з іншого — необхідність адаптації

костюма до умов сцени, що передбачає узагальнення, стилізацію та символічне переосмислення. Тому під час творення костюмів потрібно дуже обережно вносити будь-які зміни в традиційні елементи одягу, для збереження автентичності образу [2].

У цьому контексті актуальним є дослідження того, яким чином традиційний гуцульський стрій трансформується у сценічному просторі та які символічні значення він набуває у виставах.

У постановках Ростислава Держипільського простежується глибоке звернення до традиційної гуцульської культури. Основою сценічних костюмів є елементи народного строю: вишиті сорочки, кептарі, крайки, постолі, головні убори. Під час створення використовуються традиційні матеріали, наприклад, льон, вовна. Також важливо, що зберігається техніка вишивки та відтворюються характерні силуети і конструкції. Однак сценічний костюм не є буквальним копіюванням етнографічного зразка. Він зазнає трансформації відповідно до законів сцени: посилюється колористика, узагальнюється орнамент, змінюються пропорції. Важливим є зручність костюма, щоб актори змогли виконувати всі елементи постановки. Таким чином формується стилізована автентичність, яка поєднує традицію та театральну виразність.

Сценічні костюми у виставах насичені символічними значеннями, що реалізуються через колір та орнамент. Колірна палітра має чітке семантичне навантаження. Наприклад червоний символізує життєву силу, любов, енергію. Чорний колір уособлює землю, пам'ять роду, а білий асоціюється з чистотою та сакральністю [3].

Орнамент у гуцульському костюмі виконує функцію знакової системи. Геометричні мотиви відображають гармонію світу, тоді як рослинні орнаменти символізують зв'язок людини з природою [2].

У виставі «Гуцульське вісілле» костюм відіграє важливу роль у відтворенні обрядової структури. Він підкреслює соціальний статус персонажів та їхню функцію в обряді, зокрема виокремлює образи молодої, молодого, дружбів. Завдяки відтворенню традиційного вигляду костюмів глядачі справді немов перебувають на справжньому гуцульському весіллі [4].

У виставі «Коляда та й плес... ізпрежди віка...» костюм стає активним елементом сценічної дії. Його пластичність і багатшаровість підсилюють динаміку руху акторів, взаємодіючи з музичним та ритмічним малюнком вистави. Костюм дуже влучно доповнює всі показані традиції [1]. В результаті взаємодії всіх елементів вистава неначе переносить глядачів у гуцульське село та дає можливість приблизитися до нашої культурної спадщини. Вистава виступає важливим елементом для відновлення культури традиційного костюму та нагадує як одягалися наші предки.

Натомість у «Гуцульському вісіллі» костюм виконує більш ритуальну функцію. Він не лише супроводжує дію, але й структурує її, виступаючи своєрідним маркером етапів обряду. Якщо забрати всі елементи костюму, то показані події не будуть мати такого сакрального значення і не передадуть всю значимість обрядів.

Традиційний сценічний костюм виконує кілька функцій. Таких як репрезентатація культури, передача сенсів та символів. Також виконує важливу драматургічну роль, адже стає активним учасником розвитку дії.

Сценічні костюми у виставах «Коляда та й плес... ізпрежди віка...» та «Гуцульське вісілле» Ростислава Держипільського є важливим засобом художньої виразності, що поєднує автентичність і символічність. Вони базуються на традиційному гуцульському строї, однак трансформуються відповідно до вимог сцени. Символіка кольору, орнаменту та форми сприяє глибшому розкриттю змісту вистав і формує цілісну художню систему. Таким чином, сценічний костюм виступає не лише як елемент візуального оформлення, а як повноцінний носій культурних смислів і засіб збереження нематеріальної культурної спадщини.

Список використаних джерел:

1. Басалига М. Постановку різдвяних набутків «Коляда та й плес. Ізпрежди віка...» покажуть у Франківському драмтеатрі. Суспільне Івано-Франківськ. 24.12.2019. (дата звернення – 28.01.2026 р.) URL: <https://suspilne.media/ivano-frankivsk/6409-postanovku-rizdvanih-nabutkiv-kolada-ta-j-ples-izprezdi-vika-pokazut-u-frankivskomu-dramteatri/>
2. Безугла Р. І. Український народний костюм як синтез традиції і сучасності (на прикладі вбрання перших леді України). Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2022. № 3. С. 95–100.
3. Денисюк Ж. З. Вишиванка як об'єкт україноцентричного нарративу та національнокультурної ідентичності в інформаційному просторі. Мистецтвознавчі записки : зб. наук. пр. 2022. Вип. 41. С. 21–28. URL: <https://doi.org/10.32461/2226-2180.41.2022.262936>
4. Каразуб Ірина, Марійчин Галина. В Івано-Франківську покажуть автентичне «Гуцульське весіле». Суспільне Івано-Франківськ, 29.10.2021. (дата звернення – 12.02.2026 р.) URL: <https://suspilne.media/ivano-frankivsk/176118-v-ivano-frankivsku-pokazut-avtenticne-guculske-vesile/>